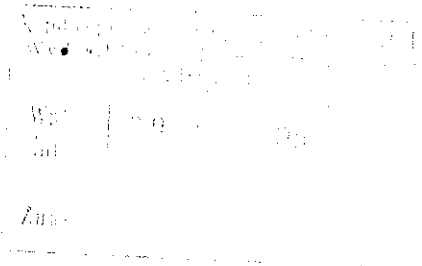

Prof. UG, dr hab. Andrzej Powalowski
Uniwersytet Gdański
Wydział Prawa i Administracji
Zakład Prawa Gospodarczego Publicznego

Gdańsk, dnia 18 kwietnia 2015 r.

Recenzja

**osiągnięć naukowych oraz aktywności naukowej Pana doktora
Przemysława Czarnka jako osoby ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego
doktora habilitowanego**

I. Podstawy prawne recenzji

Celem niniejszej recenzji jest dokonanie oceny osiągnięć naukowych dr Przemysława Czarnka uzyskanych po osiągnięciu stopnia naukowego doktora i ustalenie, czy stanowią one znaczny wkład tego Autora w rozwój nauk prawnych oraz, czy wymieniony Autor wykazuje się istotną aktywnością naukową. Dokonanie takiej oceny i ustalenie wymaga odniesienia się do treści art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 1852, ze zm. oraz rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, Dz. U. Nr 196, poz. 1165.

Mając na względzie przedłożony przez dr P. Czarnka wykaz publikacji naukowych i opis innych dokonań naukowych oraz po zapoznaniu się z treścią owych publikacji należy przyjąć, że przedmiotem niniejszej recenzji powinny być: dzieło opublikowane w całości, cykle publikacji powiązane tematycznie, a także części prac zbiorowych, a więc dokonania określone w art. 16 ust. 2 pkt 1 i 3 wskazanej ustawy. Nie wyklucza to jednak, jak sędzę, możliwości poddania ocenie także innych publikacji naukowych oraz, jak wyżej wskazano, innych dokonań naukowych, a nawet popularnonaukowych. Natomiast powołane rozporządzenie wymieniające kryteria ocen osiągnięć naukowych i aktywności naukowej habilitanta posłuży za podstawę ustaleń odnoszących się do charakterystyki dorobku habilitanta z punktu widzenia jego znaczości i istotności.

II. Ocena dzieła opublikowanego w całości (art. 16 ust. 2 pkt 1 powoł. ustawy)

Przedłożona do oceny rozprawa o charakterze monograficznym (Wolność gospodarcza. Pierwszy filar społecznej gospodarki rynkowej, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014) stanowi zauważalny wkład jej Autora w rozwój nauki prawa. Jest to dzieło w znacznym stopniu (choć moim zdaniem nie w całości) oryginalne i dotyczące materii nie omawianej dotąd tak szeroko i poniekąd kompleksowo w literaturze. Jest to także opracowanie stojące na odpowiednim poziomie merytorycznym i warsztatowym. Temat badawczy został przez Autora dobrany trafnie, a tytuł pracy temat ten odzwierciedla i wskazuje na tezy badawcze rozprawy. Zwracam jednak uwagę na okoliczność, że zgodnie z treścią art. 22 Konstytucji RP pierwszym filarem społecznej gospodarki rynkowej jest wolność działalności gospodarczej, nie zaś wolność gospodarcza. Są to dwa pojęcia i kategorie prawne o różnej zawartości merytorycznej i zakresie, przy czym wolność działalności gospodarczej (rozumiana zazwyczaj jako suma swobód przedsiębiorców – podmiotów

działalności gospodarczej) jest elementem (nie jedynym, co oczywiste) wolności gospodarczej.

Praca ma zasadniczo, jednak nie w pełni, prawidłową konstrukcję, jest przejrzysta i zrozumiała, wywody są logiczne i odpowiadające przyjętym we wstępie założeniom.

W rozdziale pierwszym rozprawy Autor skupia swoją uwagę na zrelacjonowaniu poglądów doktryny, głównie ekonomicznej, ale także programów politycznych odnoszących się do koncepcji społecznej gospodarki rynkowej. W niewielkim tylko zakresie sięga przy tym do literatury prawniczej, choć zaznacza wcześniej (s. 12), że traktuje społeczną gospodarkę rynkową jako konstytucyjną zasadę ustroju gospodarczego, a wolność gospodarczą jako jej pierwszy a zarazem podstawowy filar oraz element konstrukcyjny. Wydaje się zatem, biorąc pod uwagę dalsze fragmenty treści rozprawy, że to właśnie problematyka wolności gospodarczej powinna stać się dla Autora punktem wyjścia dla późniejszego odniesienia się do pozostałych filarów społecznej gospodarki rynkowej i do samej s. g. r. tym bardziej, że Autor wprost neguje możliwość i potrzebę ograniczania wolności gospodarczej przy wykorzystaniu mechanizmu i konstrukcji prawnej s. g. r. i uznaje wolność gospodarczą za byt niezależny od s. g. r. i niezdeteminowany przez nią. Prowadzi to przy tym Autora do postawienia tezy, w moim przekonaniu fałszywej, związanej z priorytetową rolą wolności gospodarczej, głoszącej, że najważniejsze jest, aby powstawały i rozwijały się nowe podmioty gospodarcze, ale uwzględniającej jedynie część zagadnienia wolności gospodarczej, a nadto negującej, co Autor wyraźnie wskazuje, znaczenie pozostałych dwu filarów społecznej gospodarki rynkowej.

Uwagi mające charakter dogmatyczno-prawny zawarte w rozdziale drugim dysertacji mogły by z powodzeniem zostać włączone do problematyki scharakteryzowanej w rozdziale pierwszym, ponieważ stanowiły by w jego ramach pożądane uzupełnienie dywagacji odnoszących się do stanu prawa i

koncepcji prawnych społecznej gospodarki rynkowej.

Ważne z punktu widzenia celu dysertacji określonego jej tytułem wydają się być rozważania zamieszczone w rozdziale trzecim. Szkoda tylko, że ich Autor w szerszym zakresie nie podjął w tej części pracy próby zaprezentowania własnych poglądów, a zrelacjonował przede wszystkim poglądy doktryny, które zresztą nie w każdym przypadku mają związek z problematyką wolności gospodarczej. Jest tak choćby w przypadku powołania się na poglądy K. Klechy, który pisze o zarobkowości działalności gospodarczej, natomiast Autor poglądy te łączy z twierdzeniem (błędnym w moim przekonaniu), zgodnie z którym istotą wolności gospodarczej jest osiągnięcie zysku przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą (s. 124).

Krytycznie oceniam także konstrukcję rozdziału czwartego dotyczącego konstytucyjnych gwarancji wolności gospodarczej. Spodziewać by się można, że owe gwarancje zostaną przynajmniej prawidłowo wyspecyfikowane w uwagach wstępnych do tego rozdziału, a następnie bliżej scharakteryzowane, tymczasem Autor wskazuje jedynie na dobro wspólne i godność człowieka, zasadę państwa prawa, zasadę równości wobec prawa i ochronę konkurencji, nie uzasadniając przy tym roli gwarancyjnej tych zasad i dóbr w sferze wolności gospodarczej. Wątpliwe jest dla mnie do konstytucyjnych gwarancji wolności gospodarczej ochrony konkurencji, jako że gwarancyjną rolę pełnić może sama konkurencja i jej prawidłowy i skuteczny mechanizm, a ochrona konkurencji w znacznej mierze sprowadza się do stosowania środków ograniczających wolność gospodarczą. Kwestia ta zatem powinna zostać omówiona i wręcz wyraźnie zaakcentowana w ostatnim rozdziale dysertacji poświęconemu właśnie ograniczaniu wolności.

W recenzowanej pracy nie znalazłem uwag odnoszących się do wyrażonej przez ustawodawcę w art. 20 Konstytucji RP koncepcji niezbędnego kojarzenia ze sobą potrzeb i celów gospodarki rynkowej z potrzebami i celami społecznymi. To właśnie owo kojarzenie stanowi, w moim przekonaniu,

przesłankę zarówno zastosowanej nazwy: społeczna gospodarka rynkowa, jak i samej konstrukcji normatywnej s. g. r. Co prawda, można zgodzić się z Autorem, że społeczna gospodarka rynkowa została opisana w drodze wskazania przez ustawodawcę na trzy jej filary (s. 110), to jednak nie należy zakładać, że „ta konstytucyjna zasada jest kształtowana przede wszystkim przez wolność gospodarczą”, gdyż założenie takie jest sprzeczne choćby z literalną wykładnią art. 20. Argumentacja mająca wykazać, iż pozostałe filary s. g. r. nie przyczyniają się odpowiednio do ustalenia istoty s. g. r. nie wydaje się poprawna, a cytat dotyczący solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych nie został dobrany prawidłowo (odnosi się on bowiem do tzw. „państwa socjalnego”).

Niezasadna jest obszerność uwag Autora dysertacji dotyczących konkurencji i jej ochrony (w szczególności w odniesieniu do prawa UE). Konkurencja jako rywalizacja pomiędzy przedsiębiorcami oraz mechanizm swoistej gry rynkowej wynika z wolności gospodarczej, która to wolność jest podstawą i przesłanką wolnej konkurencji. Natomiast ochrona konkurencji, tak szeroko potraktowana przez Autora (s. 193-227), wydaje się być raczej wyrazem i zespołem instrumentów raczej ograniczania wolności, niż jej gwarancją. Ochrona konkurencji realizowana jest w interesie publicznym (a więc także społecznym), na środki tej ochrony wskazuje przede wszystkim ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów, a efektem do którego zmierza stosowanie tych środków jest zaistnienie skutecznej konkurencji i stanu akceptacji (przez przedsiębiorców) ograniczenia swobód działalności gospodarczej.

Wydaje się nadto, że nie w pełni rozwinięta została w dysertacji problematyka ograniczania wolności gospodarczej. Interesujące są wprawdzie dywagacje poświęcone materialnym i formalnym warunkom ograniczania wolności, to jednak brak jest szerszego omówienia kwestii zakresu wolności gospodarczej, podstaw prawnych ograniczeń oraz przesłanek tych ograniczeń. Nie jest przy tym jasne, dlaczego ograniczenia wolności gospodarczej Autor

łączy z zagadnieniem danin publicznych (rozdz. V, pkt 6), a pomija inne obszary, w których owe ograniczenia dają o sobie znać, jak choćby wspomniana wcześniej sfera ochrony konkurencji, zamówienia publiczne, partnerstwo publiczno-prywatne, czy wreszcie pomoc publiczna dla przedsiębiorców.

W pełni zgadzam się natomiast z Autorem, gdy stwierdza (s.196), że interwencjonizm państwowy jest konieczny. Szkoda tylko, że myśl ta nie została w pracy poświęconej wolności gospodarczej odpowiednio skomentowana i skorelowana z zakresem ograniczeń wolności gospodarczej, instrumentami (środkami) tych ograniczeń, celami, do których powinien zmierzać interweniujący, a także (a może przede wszystkim) z zaznaczoną w tytule pracy społeczną gospodarką rynkową. Powyższe stwierdzenia nie wpływają jednak w sposób ważący na ocenę recenzowanej dysertacji, która wykazuje się także pozytywnymi walorami. Wskazać przeto trzeba, że monografia jest dziełem, w ramach którego podniesione zostały istotne, zarówno z teoretycznego, jak i praktycznego punktu widzenia, problemy związane z wolnością gospodarczą, jej uwarunkowaniami, kontekstem społecznym, ekonomicznym i normatywnym, a także ograniczaniem wolności. Dzieło to wykazuje się nowatorskim charakterem z uwagi na treść, zakres i przedmiot rozważań, jego Autor postrzega podnoszone kwestie w kontekście dogmatyki prawa, orzecznictwa krajowego oraz europejskiego. Charakterystyczna dla poszczególnych fragmentów dysertacji jest wielowątkowość wywodu, dbałość o „wyczerpanie” tematów podnoszonych w pracy, prawidłowe formułowanie tez, prezentacja wspierających je argumentów i trafne (w większości przypadków) wyciąganie odpowiednich wniosków.

Monografia oparta została na wielu tekstach źródłowych. Warto także zauważyć, że Autor recenzowanej monografii umiejętnie przytoczył, zacytował i skomentował poglądy doktryny. Własne stanowisko wsparł argumentami zawartymi w obszernym zestawie literatury, w tym zagranicznej. W sposób właściwy Autor skorzystał także z orzecznictwa.

Walorem pracy są zamieszczone na końcu każdego rozdziału podsumowania charakteryzujące się zasadniczo poprawnością merytoryczną formułowanych tam konkluzji i konsekwencją wywodu. Cenne są także uwagi wstępne poprzedzające rozważania zawarte w poszczególnych rozdziałach, nie w każdym przypadku jednak uwagi te mają odpowiedni zakres i treść oraz występują pomiędzy nimi niepożądane dysproporcje objętościowe (zob. np. s. 17-29 i s.161).

Reasumując stwierdzam, iż recenzowana monografia jest znaczącym wkładem w rozwój nauki prawa publicznego, w szczególności prawa konstytucyjnego, jako że dotyczy zawartej w Konstytucji RP materii normatywnej.

III. Ocena cykli publikacji powiązanych tematycznie oraz części prac zbiorowych (art. 16 ust. 2 pkt 1 i 3 powoł. ustawy)

Dorobek naukowy dr. Przemysława Czarnka (po uzyskaniu przez Niego stopnia doktora nauk prawnych) obejmuje, wg moich ustaleń, biorąc pod uwagę przesłane mi teksty, 23 publikacje. Wśród nich znajdują się: wskazana i omówiona wyżej monografia pt Wolność gospodarcza. Pierwszy filar społecznej gospodarki rynkowej, opracowanie zbiorowe pt Rodzina jako podmiot prawa (współredagowane przez dr P. Czarnka), Komentarz do Ustawy o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych, kompendium wiedzy pt Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych, 6 artykułów zawartych w czasopismach naukowych, 12 rozdziałów lub artykułów zawartych w monografiach (w tym 3 artykuły zawarte w w.w. opracowaniu zbiorowym Rodzina...) oraz 3 zbiory haseł encyklopedycznych. Oprócz wskazanych opracowań naukowych dr P. Czarnek opublikował 4 artykuły biograficzne i 4 varia. Mają one jednak charakter popularyzatorski i nie stanowią wkładu w

rozwój nauki prawa.

Do listy publikacji nie zakwalifikowałem poszczególnych haseł opracowanych przez dr P. Czarnka i zamieszczonych w jednej Encyklopedii i dwóch Leksykonach, ponieważ, jak sądzę, hasła takie nie mają samodzielnego bytu jako publikacje naukowe. Każdy Leksykon lub Encyklopedia to zatem osobna publikacja Autora, choć wypada dostrzec, że zamieszczone tam teksty (hasła) i ich treść zaświadcza o rozległych zainteresowaniach Autora i reprezentują wysoki poziom merytorycznego wyводу.

Część publikacji dr P. Czarnka tworzy cykle tematyczne, które łączyć należy w szczególności z problematyką ustroju społeczno-gospodarczego Polski. Wypada tu wskazać w pierwszej kolejności na wnikliwe i stojące na wysokim poziomie rozważania zawarte w książce *Zasady ustroju III Rzeczypospolitej Polskiej* pod red. D. Dudka i obejmujące omówienie: społecznej gospodarki rynkowej, równości wobec prawa i zasady państwa prawa. Wszystkie one wyróżniają się wysokim poziomem merytorycznym, niektóre z nich mają charakter pionierski i stały się one w pewnym zakresie przyczynkiem do podjęcia dyskusji i wymiany poglądów na gruncie innych publikacji naukowych.

Wkładem w rozwój doktryny prawa są także publikacje P. Czarnka odnoszące się do kwestii wolności w wymiarze prawnym. Na uwagę zasługują w szczególności publikacje dotyczące wolności gospodarczej, religii, słowa i twórczości artystycznej. Podnoszą one wiele ważnych zagadnień z tego zakresu, są przygotowane starannie, z odpowiednim rozłożeniem akcentów na poszczególne, zawarte w nich kwestie i wykorzystaniem wiedzy Autora.

IV. Ocena innych osiągnięć naukowych

Jako „inne osiągnięcia” naukowe Habilitanta należy, w moim przekonaniu, potraktować w szczególności jego udział w konferencjach naukowych i seminariach, w ramach których wygłosił on 6 referatów.

Warto także zwrócić uwagę na aktywność dr P. Czarnka na polu dydaktyki realizowanej na Wydziale Prawa, Prawa kanonicznego i Administracji KUL. Aktywność ta, znajduje zapewne swoją podstawę w licznych pracach badawczych Habilitanta.

V. Wniosek końcowy

Dr Przemysław Czarnek po uzyskaniu stopnia doktora wykazał się osiągnięciami naukowymi, które stanowią znaczny wkład w rozwój nauki prawa, w tym prawa konstytucyjnego w rozumieniu przepisu art.16 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Habilitant wykazał się aktywnością naukową, którą należy jednoznacznie ocenić jako istotną. W związku z powyższym jestem przekonany, iż dr Przemysław Czarnek spełnia wymogi stawiane przez wskazaną ustawę kandydatom ubiegającym się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

A handwritten signature in black ink, appearing to be the name of the author or reviewer, located at the bottom right of the page.